

Bronnenlijst enquêtemissie, vakbonden en cultuur

NB: bronnen over bedrijfstakken die te zien zijn in Spijkers van Katoen zijn te vinden in de bronnenkranten over die specifieke bedrijfstakken.

Literatuur

Algemeen

- Alberts, W.H.M.E., e.a., *Marges van de vakbeweging; een analyse aan de hand van de Twentse katoenstakingen in 1923-1924 en 1931-1932* (Den Haag, 1982).
- Baarsel, M. v., *Supplement op de bibliografie bedrijfsgeschiedenis 1993* (Rotterdam, 1999).
- Bakker, M., e.a., *Techniek maakt geschiedenis* (Zeist, 1987).
- Bläsing, J.F.E., *Hoofdlijnen van de moderne bedrijfsgeschiedenis* (Leiden, 1990).
- Brugmans, I.J., *De arbeidende klasse in Nederland in de 19 eeuw, 1813-1870* (Utrecht, 1959).
- Brugmans, I.J., *Paardenkracht en mensenmacht; sociaal-economische geschiedenis van Nederland, 1795-1940* (Den Haag, 1976).
- Brugmans, I.J., *De arbeidende klasse in Nederland in de 19^e eeuw, 1813-1870* (Utrecht, 1959).
- Brugmans, I.J., *Statistieken van de Nederlandse nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw* (Den Haag, 1977) 2 delen.
- Damsma, D., e.a., *Supplement op Statistieken van de Nederlandse nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw* (Den Haag, 1979).
- Economisch en sociaal-historisch jaarboek* (Den Haag, 1916-1993)
NB: voortgezet vanaf 1994 als *NEHA-jaarboek*
- Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, *In het spoor van de vooruitgang. Het moderniseringsproces in de Nederlandse samenleving, 1730-1980* (Tilburg, 1989).
- Everwijn, J.C.A., *Beschrijving van handel en nijverheid in Nederland* (Den Haag, 1912).
- Feith, J. (ed.), *Nederland's grootste bedrijven van uit de lucht* (Amsterdam, [1925]).
- Giele, J., *Arbeidersleven in Nederland, 1850-1914* (Nijmegen, 1979).
- Griffith, Richard T., *Industrial retardation in the Netherlands, 1830-1850* (Den Haag, 1979).
- Herdt, R. de, B. de Graeve, *Kinderarbeid van omstreeks 1850 tot 1914* (Gent, 1979).
- Jaarboek voor de geschiedenis van bedrijf en techniek* (Amsterdam, 1984-1992).
- Jonge, J.A. de, *De industrialisatie in Nederland tussen 1850 en 1914* (Amsterdam, 1968).
- Kramer, A. (ed.), *Bibliografie voor de bedrijfsgeschiedenis* (Rotterdam, 1993).
- Morée, M. e.a., *Vrouwenarbeid in Nederland, 1870-1940* (Rijswijk, 1981).
- NEHA-jaarboeken* (Amsterdam, 1994-...)
NB: voorzetting van *Economisch Historisch Jaarboek*
- Peet, Jan, *Het uur van de arbeidersjeugd. De Katholieke Arbeiders Jeugd, de Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd en de emancipatie van de werkende jongeren in Nederland, 1944-1969* (Baarn, 1987).
- Vleggeert, J.C., *Kinderarbeid in de negentiende eeuw* (Bussum, 1967).

Brabant

- Arbeidsmarktbeschrijving van de provincie Noord-Brabant* ('s-Hertogenbosch, 1964).
- Boeren, P.C., *Het hart van Brabant: schets eener economische geschiedenis van Tilburg, uitgegeven bij gelegenheid van het honderd-jarig bestaan der Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Tilburg en omgeving 1842 – 11 oktober – 1942* (Tilburg, 1942).
- Dieleman, F.M., *Een analyse van de spreidingspatronen van vestigingen en van werkgelegenheidsgebieden in Tilburg en Eindhoven; een methodisch-technische studie* (Meppel, 1978).
- Duijvendak, M.G.J., *Rooms, rijk of regentesk: elitevorming en machtsverhoudingen in Oostelijk Noord-Brabant, ca. 1810-1914* ('s-Hertogenbosch, 1990).

- Eerenbeemt, H.F.J.M., *Van Lanschot en het Tilburgse bedrijfsleven: 150 jaar geleden* ('s-Hertogenbosch, 1959).
- Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, *Ontwikkelingslijnen en scharnierpunten in het Brabants industrieel bedrijf, 1777-1914* (Tilburg, 1977).
- Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, *Industrieel ondernemerschap en mentaal klimaat, 1914-1940* (Tilburg, 1979).
- Eerenbeemt, H.F.J.M. van den (ed.), *Brabant gemeten; bestuurlijk, economisch-sociaal en cultureel-religieus in recent historisch perspectief* (Tilburg, 1983).
- Eerenbeemt, H. van den (ed.), *Geschiedenis van Noord-Brabant, deel II, Emancipatie en industrialisatie, 1890-1945* (Amsterdam, Meppel, 1996).
- Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, *F. van Lanschot als intermediair tussen de Nederlandsche Handel-Maatschappij en de nijverheid in Noord-Brabant* (Nijmegen, z.j.).
- Graat, P.W.H., *De industriële ontwikkeling van de gemeente Etten-Leur, 1945-1980* (Tilburg, 1983).
- Heere, W.R., e.a., *Industrialisatie-problemen in Noord-Brabant; voordrachten op het Industrialisatie-Congres van "Brabantia Nostra" te 's-Hertogenbosch op 5 juni 1953* (Tilburg, 1953).
- (Jaar)verslagen Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant* (Tilburg, 1949-1956).
- Linssen, G.C.P., *Werkgeversorganisatie in katholiek patroon; een schets van ontstaan en uitbouw van de diocesane verenigingen van werkgevers in het zuiden van Nederland, 1915-1940* (Tilburg, 1978).
- Mercx, J.K., *Noord-Brabant's nijverheid in beeld* (Haarlem, z.j.).
Noord-Brabant (Breda, 1931).
- Ondanks tegenwind vooruit; iets over de industriële ontwikkeling van Oostelijk Noord-Brabant in de decaden tussen de twee wereldoorlogen* (Eindhoven, 1942).
- Pel, J.A., *Economische bedrijvigheid in transitie. Boxtel in de negentiende en twintigste eeuw* (Tilburg, 1994).
- Verberne, L.G.J., *Over de Noordbrabantse nijverheid in de eerste jaren na 1830* (Tilburg 1952).
- Zoetmulder, S.H.A.M., *Honderd jaren Oost-Brabants bedrijfsleven 1852-1952. Gedenkboek in opdracht van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Oostelijk Noord-Brabant te Eindhoven bij gelegenheid van haar honderdjarig bestaan* (Eindhoven, 1952).

Helmond

- Als gij ze dom houdt, houd ik ze arm; interviews met 7 Helmondenaren over hun ervaringen in de crisis en met de crisis* (Helmond, 1980).
- Bakker, N., "Verzuiling in Helmond 1850-1925; schetsmatige beschrijving van een sociaal integratieproces op lokaal niveau", in: *Vlasbloem VI* (1985) 159-186.
- Bie, Frans de en Theo van Laarhoven (coörd.), *Hellemonders skréve zèlluf hullie eige geskiedenis* (Helmond, 1981).
- Bussel, H. van, *Armenzorg in Helmond; een studie over de instellingen van weldadigheid in de periode 1870-1912* (Helmond, 1985).
- Galen, J. van, e.a., *Het leven van de mensen in Asten – Bakel – Deurne – Helmond – Someren, 1918-1940; een poging tot een beschrijving van het dagelijks leven* (Nijmegen, 1979).
- Gijsbertsen, J., *Waar gaat dat heen...? Een onderzoek naar migratiepatronen in de industriesteden Hengelo en Helmond in de periode 1849-1860 en 1890-1900* (Heelsum, 1991).
- Hooff, G. van, *De ontwikkeling van de nijverheid in Helmond en de toestand rond de eeuwwisseling* (Helmond, [1974]).
- Hooff, G. van, *Helmonds arbeidersleven rond 1900* (Helmond, [1977]).
- Hooff, G. van, *Ermoei troef; de Helmonders 1840-1914* (Helmond, 1978).

- Hooff, Giel van, "Boekbespreking van nieuwe uitgaven over Helmonds nijverheid in woord en beeld" in *Werkend Verleden in Helmond* 12 (1998) 19-23.
- Horst, L.W. van der, *De hemel hier al verdiend* (Helmond, z.j.).
- Horst, L.W. van der, *Ja, 'n mens kan wa meemake; vertellingen uit de goede oude tijd* (Someren, z.j.).
- Horst, L.W. van der, *Kie, dor zit 'n kat in d'n torre* (Someren, z.j.).
- Jager, J.L. de, "Het toneel van sociale ongelijkheid; arbeiders, fabrikanten en priesters in Helmond en Tilburg aan het begin van deze eeuw; een literatuurverkenning" in: *Neerlands Volksleven*, 33 (1983) 9-19.
- Jansen, P.P.F., *Met gevouwen handen uit de mouwen; onderwijs en industrialisatie in Helmond 1860-1930* (Nijmegen, 1984).
- Langman, H., *Rapport van de Werkcommissie Helmond* (Den Haag, 1972).
- Linden, D. van der, *Helmond, een kasteel tussen fabrieken* (Helmond, 1955).
- Nacinovic, M.F.R.C.M., *Armenzorg te Helmond vóór 1811-1812* (Helmond, [1982]).
- Nieuwenhuysen, G., e.a., *Hellemonders, da's ander volk. Over de stigmatisering van een stad en haar bewoners* (Helmond, 1989).
- Onder de kattenmeppers; kostelijke verhalen uit Helmonds verleden en de belevenissen van honderd jaar Helmonds mannenkoor* (Helmond, 1977).
- Onderzoek naar de maatschappelijke toestanden der arbeiders, omtrent de verhoudingen tussen werkgevers en arbeiders in de verschillende bedrijven en omtrent den toestand van fabrieken en werkplaatsen met het oog op de veiligheid en de gezondheid der werklieden, ingesteld door de Staatscommissie, benoemd krachtens de wet van 19 januari 1890 (Staatsblad no. 1)* (z.p., z.j.).
- Schoot, N., *De werkverschaffing als werklozenzorg in Helmond, 1925-1940* (Nijmegen, 1982).
- Simon, F.W., *Boeren en wevers; een sociaal-geographische monographie van de ontwikkeling en organisatie van het productieproces in het gebied van Helmond* (Utrecht, [1946]).
- Sociaal-economische groei van Helmond in verleden en toekomst, De* (Tilburg, 1958).
- Verlijdsdonk, G., *Erremoei troef of skaafloewper? Armen en armenzorg in Helmond in de periode 1870-1920* (Helmond, 1985).
- Verschueren, J.M.Th., *Helmond, na 6 eeuwen van ambachtsgilden en moderne industrie* (Helmond, 1972).
- Vissers, R.G.E., e.a., *Industriële vestigingsfactoren der gemeente Helmond* (Tilburg, 1937).
- Vlemmings, Th., *Helmond als industriestad van 1900 tot 1970* (Helmond, [1970]).
- Wel, J. van, *De zingende vink; 25 jaar sociaal en politiek leven in en rond Helmond (ca. 1890-ca. 1914)* (Helmond, 1985).

Beeldmateriaal

De foto's zijn te bekijken via de website van het RHCe. Ga naar zoek > zoeken en klik op Beeldbank. Als U het nummer van de foto intypt bij "globaal zoeken" krijgt U de foto en de beschrijving te zien.

Enkele voorbeelden:

krotwoningen, arbeiderswoningen en fabrikantenvilla's

krotwoningen: 100765; 100766; 104698; 104699

arbeiderswoningen door particulieren gebouwd: 107011; 102630; 102634

arbeiderswoningen door woningbouwverenigingen gebouwd: 105661; 102423; 104670

fabrikantenvilla's: 100186; 100188

alcoholbestrijding

Sobriëtasgebouw: 100518; 100521; 117127; 117206; 117218

propaganda: 117174
pater Ildefonsus, pater Patricius: 114322; 111379

vakverenigingen

gebouw vakbond op Binderseind: 116548

vakonderwijs

107198; 119037; 119046; 14487

Kranten

In Helmond zijn verschillende kranten verschenen. Er is geen index op die kranten. Wel zijn veel krantenartikelen terug te vinden in de documentatie. Microfiches van de kranten zijn in te zien in de publieksruimte TOEN in Eindhoven.

Daarnaast zijn in de publieksruimte TOEN in Eindhoven ook diverse tijdschriften te raadplegen. De paters Capucijnen in Helmond waren zeer actief in de drankbestrijding en gaven verschillende landelijke en lokale bladen uit, zoals Het Blauwe Sein; De Blauwe Vlag; Propagandablad van de R.K. Drankweer te Helmond en gezamenlijke drankbestrijdingverenigingen te Helmond

Documentatie

De documentatie is systematisch in rubrieken opgeborgen. Zij is aan te vragen in de publieksruimte TOEN in Eindhoven.

- 4.1. Economie algemeen
- 4.2. Vakorganisaties
- 5.2.4. Drankbestrijding
- 5.6. Huisvesting
- 5.9. Overige maatschappelijke instellingen
- 9.4. Voortgezet onderwijs

Daarnaast is er nu nog een hele serie brochures, die ook tot de documentatie gerekend wordt. In de brochures zitten vaak verrassende zaken. Het kan gaan om feestprogramma's, maar ook om statuten van een vereniging of bedrijfsfonds, of om een herdenkingsboekje bij gelegenheid van een jubileum. De hoofdingeling is ongeveer gelijk aan die van de systematische indeling van de documentatie. Binnen de hoofdrubrieken zijn verschillen. De brochures zijn op te vragen in de publieksruimte TOEN in Eindhoven.

- 4.1. Economie algemeen
- 4.4. Vakorganisaties
- 5.1. Maatschappelijke zorg algemeen
- 5.3. Drankbestrijding
- 5.6. Bouwnijverheid / Volkshuisvesting
- 9.3. Voortgezet onderwijs

Tot de documentatie behoren ook jaarverslagen van bedrijven en instellingen. De jaarverslagen zijn te raadplegen in de publieksruimte TOEN in Eindhoven.

Gemeente Helmond (1851-1965)

Gemeentelijke Dienst der Werkloosheidsbestrijding (1926, 1938, 1939)

Gemeentelijk Arbeidsbureau (1920)

R.K. Consultatiebureau (1913-1920, 1931-1941)

Gezondheidscommissie Helmond (1903-1931)

Induma (1963-1969, 1982, 1986)

Instelling voor Maatschappelijk Werk Helmond (1942-1952 met hiaten)

Vereniging Ambachtsonderwijs / Nijverheidsonderwijs voor Helmond e.o. (1912, 1914-1941, 1943-1945, 1946-1967)

Kamer van Koophandel en Fabrieken Helmond (1870-1919 met hiaten)

Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Oostelijk Noord-Brabant te Eindhoven, (1922-1977 het hiaten)

Archieven

archieff- nummer	naam archief	periode archieff	in te zien in	inventaris op Internet
2011	Gezondheidscommissie Helmond	1915-1933	Eindhoven	ja
2012	Dienst publieke werken Helmond	1918-c. 1990	Eindhoven	nee
2014	Collectie J.B. Kam	1845-c. 1932	Eindhoven	nee
2019	Nederlandse RK textiel(arbeiders)bond St. Lambertus, afdeling Helmond met voorgangers en opvolgers	(1902) 1913-1972		
2021	Gemeentebestuur Helmond	1913-1941	Eindhoven	ja
2032	Ambachtschool Helmond	1917-1944	Eindhoven	ja
2068	Helmonds muziek corps (HMC)	1924-1984	Eindhoven	ja
2086	Nederlandse katholieke grafische bond, afd. Helmond (NKGB)	1963-1982	Eindhoven	nee
2090	Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), afdeling Helmond, met voorgangers	1912-1995	Eindhoven	ja
2094	Nederlands katholiek vakverbond (NKV), centrale Helmond	1927-1978	Eindhoven	ja
2100	Gemeentebestuur Helmond	1811-1912	Eindhoven	ja
2102	Kamer van koophandel en fabrieken Helmond	1850-1922	Eindhoven	ja
0327	Kamer van Koophandel en fabrieken voor oostelijk Noord-Brabant	1859-1927	Eindhoven	ja
2115	Kruisverbond RK drankweer, afdeling Helmond	1905-1957	Eindhoven	nee
2116	RK vereniging van geheelonthouders, later Nationale vereniging van geheelonthouders onder spoor- en tramwegpersoneel St. Franciscus	1912-1968	Eindhoven	nee
2117	Dr. Ariensvereniging, afdeling Helmond	1920-1961	Eindhoven	nee
2224	Sobrietascomité	1921-1949	Eindhoven	nee
2285	Burgerlijk armbestuur Helmond	1815-1943	Eindhoven	nee
2322	Stichting welzijn buitenlandse werknemers Oost-Brabant, kantoor Helmond	1966-1986	Eindhoven	nee
2367	Abva-Kabo afdeling Helmond e.o. met voorgangers	1931-1994	Eindhoven	nee
0813	FNV Kiem, voorheen Druk en Papier, afdelingen Helmond en	1904-2000	Eindhoven	ja

	Asten/Someren			
--	---------------	--	--	--